

Explaining the Components of Feeling Safe in Crime Prevention in Urban Design (Case Study: Rajai Main Street, Karaj)

Reza Dorostan¹, Hossein Zabihi^{2*}, Ali Asgharzadeh³, Marziyeh Gorji Poshti⁴

¹PhD Student in Architecture, Department of Engineering and Architecture, Chalous Branch, Islamic Azad University, Chalous, Iran.

²Associate Professor, Department of Architecture and Urban Planning, Faculty of Urban Planning, Science and Research Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran.

³Assistant Professor, Department of Engineering and Architecture, Faculty of Architecture, Chalous Branch, Islamic Azad University, Chalous, Iran.

⁴Assistant Professor, Department of Sociology, Faculty of Humanities, Chalous Branch, Islamic Azad University, Chalous, Iran.

ARTICLE INFO

Received: 01.23.2021

Revised: 04.21.2021

Accepted: 05.17.2021

Keyword:

Security
CPTED
Urban design
Crime reduction
Karaj

*Corresponding Author:

Hossein Zabihi

Email:

hosseinzabihi@hotmail.com

ABSTRACT

One of the necessities of urban design is to pay attention to crime prevention through environmental design and its proper implementation, resulting in the improvement of the quality of urban space, the level of material and psychological well-being of society. Society is the bedrock of the formation of identity, culture and behavior of individuals, and if security and the sense of security do not play an appropriate role in it, it will lead to deviations in individuals and a kind of weakening of social infrastructure. Therefore, taking into consideration the spread of crime in the country where urban space and its physical design have played a significant role, this article attempts to address the issue of crime prevention by explaining the security components in environmental design through descriptive-analytical methods and observations on the main street of Rajai Shahr area of Karaj city. Image-based analysis, multivariate regression test and semantic differentiation technique were used with data output in SPSS software. The results illustrate that components extracted in the dimension of crime prevention design (CPTED) and in the dimension of security were more than the middle of the theory of analysis and are regarded critical factors that should be paid special attention to in urban design (with emphasis on the study area) to achieve a safe environment.

تبیین مؤلفه‌های احساس امنیت در پیشگیری از جرم در طراحی شهری (نمونه موردی: خیابان اصلی رجایی شهر کرج)

رضا درستان^۱، حسین ذبیحی^{۲*}، علی اصغرزاده^۳، مرضیه گرجی پشته^۴

- ۱- دانشجوی دکتری معماری، گروه مهندسی و معماری، واحد چالوس، دانشگاه آزاد اسلامی، چالوس، ایران.
- ۲- دانشیار، گروه مهندسی و معماری، دانشکده شهرسازی، واحد علوم و تحقیقات، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران.
- ۳- استادیار، گروه مهندسی و معماری، دانشکده معماری، واحد چالوس، دانشگاه آزاد اسلامی، چالوس، ایران.
- ۴- استادیار، گروه جامعه‌شناسی، دانشکده علوم انسانی، واحد چالوس، دانشگاه آزاد اسلامی، چالوس، ایران.

چکیده

اطلاعات مقاله

یکی از ضرورت‌های طراحی شهری، توجه به مقوله پیشگیری از وقوع جرم از طریق طراحی محیطی و اجرای صحیح آن است که حاصل این مهم، ارتقای کیفیت فضای شهری، سطح رفاه مادی و روانی جامعه می‌باشد. جامعه‌ای که بستر شکل‌گیری هویت، فرهنگ و رفتار افراد است و اگر امنیت و احساس امنیت، به‌درستی در آن نقش‌آفرینی نکند، شاهد انحرافات و کج‌روی‌ها در افراد جامعه و به‌نوعی تضعیف زیرساخت‌های اجتماعی خواهیم بود. از این‌رو با توجه به گسترش جرایم در کشور که فضای شهری و طراحی کالبدی در آن نقش به‌سزایی ایفا می‌کند، این مقاله سعی دارد تا موضوع پیشگیری از جرم را با رویکرد تبیین مؤلفه‌های امنیت در طراحی محیطی، با روش توصیفی-تحلیلی، به‌وسیله مشاهدات میدانی در خیابان اصلی منطقه رجایی‌شهر کرج بررسی کند. تحلیل صورت گرفته مبتنی بر تصاویر، آزمون رگرسیون چندمتغیره و فن افتراق معنایی، با استفاده از خروجی داده‌ها در نرم‌افزار «اس.پی.اس.اس» است. نتایج نشان می‌دهد مؤلفه‌های استخراج شده در بعد طراحی محیطی پیشگیرانه از جرم (سی.پی.تی.دی^۱) و در بعد امنیت، بیشتر از میانه تئوری تحلیل انجام شده می‌باشد و به‌نوعی عوامل بحرانی محسوب می‌شوند که باید به آن‌ها در طراحی شهری (با تأکید بر منطقه مورد مطالعه) به‌منظور نیل به محیطی امن، توجه ویژه کرد.

دریافت مقاله: ۱۳۹۹/۱۱/۰۴

بازنگری مقاله: ۱۴۰۰/۰۲/۰۱

پذیرش مقاله: ۱۴۰۰/۰۲/۲۷

کلید واژگان:

امنیت

CP TED

طراحی شهری

کاهش جرم

شهر کرج

*نویسنده مسئول: حسین ذبیحی

پست الکترونیکی:

hosseinzabihi@hotmail.com

¹ Statistical Package for the Social Science (SPSS)

² Crime Prevention Through Environmental Design (CP TED)

مقدمه

در جوامع امروزی با توجه به گسترش جرائم، لزوم اجرای مقوله امنیت در طراحی شهری با در نظر گرفتن حوزه‌های اجتماعی، فرهنگی، سیاسی، بیش از پیش، ضروری به نظر می‌رسد. اهمیت امنیت در زندگی جمعی، تا حدی است که برخی متفکران اجتماعی در تعریف خود، کلمه امنیت را مترادف با مفهوم سلامتی به کار گرفته‌اند و وجود آن را ضامن بقا و پایداری جامعه سالم می‌دانند. در واقع امنیت، پدیده‌ای احساسی و ادراکی است و بیشتر به احساس روانی شهروندان از عوامل تهدیدکننده برمی‌گردد که حاصل فرهنگ، سیاست‌گذاری، نوع طراحی محیطی، رفتارها و الگوهای حاکم در اجتماع است. برای نمونه، شواهد نشان می‌دهد در سراسر کشور آمریکا، ماهانه بیش از ۶.۶ درصد از دانش‌آموزان، حداقل یک روز به دلیل احساس ناامنی و ترس در مسیر مدرسه، از حضور در آن امتناع می‌کنند [۱]. از این‌رو، محیط امن از جمله نیازهای اصلی شهروندان و عامل ارتقای کیفیت زندگی است. از منظری دیگر، احساس امنیت در واقع حالتی است که در آن فرد احساس ایمنی می‌کند و در این حالت، نیازهای شخصی، اجتماعی و امثال آن را بدون دغدغه و با اعتمادبه‌نفس، فراهم می‌آورد [۲]. در حوزه جرم و پیشگیری از جرم، امنیت اشاره به جرایم علیه اشخاص و اموال آنها دارد که در صورت تأمین نشدن شرایط پیشگیری‌کننده، اموال و جان حاضران، عابران و ناظران را به‌صورت بالقوه و بالفعل تهدید خواهد کرد. یک فضای شهری امن در معنای کامل آن، شامل هر دو مقوله فوق (امنیت و احساس امنیت) می‌شود؛ از این رو فضای شهری امن که حاصل انعکاس مراتب فوق در طراحی کالبدی و محیطی بوده، در مقابل فضای شهری ناامن که زمینه‌ساز وقوع انواع جرائم است، قرار می‌گیرد. ناامنی، از دو جنبه عینی و ذهنی مطرح است. عینی شامل: سرقت، قتل و امثال آن است و ناامنی ذهنی شامل: قضاوت در خصوص امنیت یک مکان می‌باشد [۳]. عوامل موازی دیگری نیز در خصوص حصول امنیت تأثیرگذارند؛ از جمله: رسانه‌ها، پلیس، تجربه‌های قبلی افراد، نوع طراحی محیطی، وسائل حمل‌ونقل عمومی و شخصی [۴]. با توجه به توضیحات فوق، هدف پژوهش حاضر، بررسی تأثیر احساس امنیت و تأثیرات آن در پیشگیری از جرم از طریق طراحی محیطی در خیابان اصلی منطقه رجایی‌شهر کرج است که در این راستا به سؤالات: الف) مؤلفه‌های تأثیرگذار احساس امنیت در طراحی محیطی چیست؟ ب) چگونه می‌توان با رویکرد احساس امنیت در فضای شهری از طریق طراحی محیطی به کاهش جرم نایل شد؟ پاسخ داده می‌شود.

پیشینه‌های پژوهش

داخلی

- ۱- ارغیانی (۱۳۹۹) [۱] در مقاله‌ای با عنوان «ارزیابی نحوه تأثیر مؤلفه‌های کالبدی بر ارتقای احساس امنیت در فضاهای آموزشی از دیدگاه دانش‌آموزان، مورد مطالعاتی: دبیرستان‌های بجنورد» با هدف پاسخگویی به این پرسش‌ها که عوامل تأثیرگذار بر احساس امنیت و مهم‌ترین عوامل کالبدی تأثیرگذار بر مدرسه امن کدام است، نسبت به حصول نتایج از طریق روش تحقیق توصیفی-تحلیلی، اقدام کرد. نتایج مبین رابطه معناداری بین شاخص‌ها از دیدگاه دانش‌آموزان و احساس امنیت است و اولویت‌بندی شاخص‌ها در این حوزه به‌ترتیب: قلمروگرایی، نظارت‌پذیری، کیفیت فضا، فعالیت، کنترل دسترسی است.
- ۲- مؤیدفر و همکاران (۱۳۹۸) [۳] در مقاله‌ای با عنوان «تحلیلی بر پراکنش فضایی احساس امنیت در استان یزد با استفاده از الگوی ویکور» با هدف سطح‌بندی شهرستان‌های استان یزد به بررسی احساس امنیت با روش توصیفی-تحلیلی پرداختند. احساس امنیت با شانزده شاخص قابل احصا از نتایج پژوهش بود. برای وزن‌دهی

شاخص‌ها از فن دلفی و برای تحلیل آن از فن ویکور استفاده گردیده است. نتایج نشان داد استان یزد به لحاظ امنیت (انسانی) در وضعیت مطلوبی قرار دارد.

خارجی

۱- کاپاسو داسیلوا و نلسون رودریگز داسیلوا^۱ (۲۰۲۰) [۴] در مقاله‌ای با عنوان «حالت‌های پایدار و خشونت: امنیت ادراک شده و در معرض جرایم بودن در رفت‌وآمدهای دانشجویان به دانشگاه در دانشگاه‌های برزیل» بررسی موضوع شناسایی چگونگی جنبه‌های مربوط به خشونت بر انتخاب نوع رفتن به دانشگاه را با روش توصیفی-تحلیلی پرداخته‌اند. نتایج نشان داد که دانشجویان پیاده، توجه مجرمان را جلب می‌کنند؛ بنابراین، افزایش نظارت بر مناطق با مشارکت بالا در حالت‌های پیاده‌مدار و در نظر گرفتن مسیر سواره در کناره مسیر پیاده به‌منظور افزایش نظارت فرد بر فرد می‌تواند نتایج پایداری را در ایجاد امنیت و جلوگیری از سرقت و خشونت در پی داشته باشد.

۲- پری و فننلی^۲ (۲۰۲۰) [۵] در مقاله‌ای با عنوان «تحلیل راه‌حل‌های طراحی محیطی جرم‌ستیز مؤثر در سال ۲۰۲۰ و بعد از آن: مفاهیم و استراتژی‌ها» با روش تحقیق مطالعه اسنادی و تحلیل آن به‌منظور ارائه راه‌حل‌ها، اثبات کردند که نقش فرد (نه تأکید بر ساختمان‌ها)، در کاهش جرم مؤثر است. موضوع پیشگیری از جرم و طراحی محیطی جرم‌ستیز، فقط قانون و هشدار نیست. مطالب مختلفی را برای بررسی جرم، بازدارندگی، نظارت بر محله، پیشگیری از وقوع جرم و موقعیت‌های اقتصادی و ایجاد فرهنگ پایدار امنیت باید مد نظر قرار داشت.

مبانی نظری

تعریف و ماهیت امنیت در فضای شهری

امنیت در طبقه‌بندی نیازهای اساسی انسان (هرم مازلو^۳) در درجه دوم اهمیت و پس از نیازهای فیزیولوژیک قرار گرفته است [۶]. کلمه امنیت از ماده امن گرفته شده و به معنی آرامش خاطر، آرامش نفس و از بین رفتن بیم و هراس است و ریشه لاتین آن، سکيور^۴ به معنای نداشتن دلهره و دغدغه می‌باشد که حصول این مهم، باعث رشد و شکوفایی فرهنگی، اجتماعی، اقتصادی و کالبدی می‌گردد [۷]. امنیت دارای ابعاد تکوینی (آرامش فکری)، ادراکی (احساس امنیت در محیط امن)، کالبدی (ایمنی فرد) و اجتماعی (مناسبات فردی) است. در بعد ادراکی که یکی از مهم‌ترین ابعاد آن می‌باشد، دو محور اصلی شامل می‌شود. محور عینی، به معنی ایجاد شرایط ایمن برای حفاظت و گسترش ارزش‌های اصولی و حیات ملی و محور ذهنی، به مفهوم احساس امنیت، تلقی می‌شود [۸]. امنیت و احساس امنیت به‌عنوان مهم‌ترین عامل که به فضای شهری کیفیت می‌بخشد مطرح است و ضرورت حفظ آن، یکی از ارکان رضایت‌مندی و توسعه پایدار زندگی شهری گردد [۹]. اصولاً، توجه به امنیت شهری، به‌عنوان بستر اساسی برای ایجاد ارتباطات اجتماعی و ارائه خدمات عمومی و در نتیجه ایجاد شهر سالم، مورد اتفاق نظر تمامی نظریه‌پردازان شهری است و در مقابل، بی‌توجهی به آن، خشونت، ناامنی و شکاف رفتاری را در جامعه به دنبال دارد [۱۰]. فضای شهری، به مفهوم صحنه‌ای از فعالیت‌های عمومی زندگی شهری، نقش مهمی را در انعکاس محیط امن، ایفا می‌کند [۱۱]. مردم اغلب از فضاهای شهری که احساس در معرض خطر بودن دارند، دوری می‌کنند. در نتیجه این مکان‌ها متروکه می‌شوند و به جایی برای سوءاستفاده و فعالیت‌های مجرمانه تبدیل می‌گردند [۱۲]. با کم‌رنگ شدن احساس امنیت در

¹ Capasso da silva & Nelson Rodrigues da silva

² Perry, Fennelly & Fagel

³ Maslow

⁴ Secures

فضای شهری، مردم در واکنش‌های اجتماعی، محتاطانه عمل می‌کنند و با هر اتفاقی، ترس و دلهره در آنان دوچندان می‌شود [۱۳].

مؤلفه‌های احساس امنیت/ناامنی

در راستای اهداف پژوهش، ضمن مطالعه نظریه‌های حاکم، سعی شده تفکیکی بر پایه مفهوم یا عامل اصلی هر نظریه در حوزه امنیت انجام گیرد و به این ترتیب، مؤلفه‌هایی در تبیین احساس امنیت یا ناامنی استخراج گردید که عبارت هستند از: ۱- عوامل جمعیت‌شناختی ۲- عوامل پیوند محله‌ای یا سرمایه اجتماعی ۳- پلیس ۴- ویژگی‌های فیزیکی- اجتماعی شهر (فضای شهر) ۵- دیدگاه رسانه‌ای ۶- قربانی شدن از جرم (مستقیم و غیرمستقیم).

عوامل جمعیت‌شناختی

خصوصیات فردی، عامل مهمی در پیش‌بینی ترس از جنایت هستند و می‌تواند بیشتر از خصوصیات کالبدی و محلی، برای پیش‌بینی ترس از جرم مفید واقع شوند. جنسیت و سن، اعتمادبه‌نفس اشخاص، به‌عنوان عوامل مهم آسیب‌پذیری در پیش‌بینی ترس از راه رفتن بعد از ساعت ده شب در خیابان برای بسیاری از افراد است. آسیب‌های ترس از جرم برای همه گروه‌های اجتماعی، به یک اندازه نیست [۱۴]. استانکو^۱ معتقد است ترس از جرم در زنان به‌طور ثابت سه برابر مردان است. جنسیت، همواره به‌عنوان مهم‌ترین عامل پیش‌بینی‌کننده ترس از جرم مطرح بوده و ارتباط نزدیکی با فرضیه آسیب‌پذیری دارد. این فرضیه بیان می‌دارد که چرا زنان با وجود این‌که کمتر از مردان، قربانی جرم و جنایت می‌شوند اما بیشتر از مردان از جرم و جنایت می‌ترسند [۱۵]. از نظر فرارو^۲، احساس ناامنی و ترس در زنان جوان، بیشتر بر اثر ترس از تعرض جنسی است. از این‌رو توجه به نوع و ویژگی‌های کالبدی محیط در حین طراحی شهری برای رسیدن به امنیت برای کاربران به‌خصوص زنان، از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. عوامل محیطی؛ از قبیل کاربری اراضی، تنوع کاربری‌های پیرامون و ساعت‌های فعالیت آنها و نیز مجاورت مکانی کاربری‌ها، مؤثر بر امنیت زنان هستند. البته چیدمان صحیح کاربری‌ها از جمله مسکونی، تجاری و فضاهای عمومی و رسیدن به فضاهای قابل دفاع، راه‌حلی برای پیشگیری و برخورد با ناامنی است. قشر دیگر، سالمندان، کودکان و نوجوانان هستند. شاید نرخ جرائم صورت گرفته توسط این قشر، پایین باشد اما بی‌توجهی به مسئله امنیت برای روح و روان آنها، امکان پتانسیل وقوع انواع بزه را میسر می‌سازد. روان‌شناسان کودک تأکید می‌کنند که کودکان در فضاهای امن و ایمن، فرصت و امکان بیشتری برای رشد و شکوفایی استعدادهای خود پیدا می‌کنند [۱۶]. کودکان در صورتی در محله خود فعالیت می‌کنند که احساس امنیت کنند و تمامی حواسشان در حالت تعادل و آسایش باشد. نداشتن احساس امنیت می‌تواند باعث بروز رفتارهای پرخطرانه در حال و آینده کودکان و نوجوانان گردد.

عوامل پیوند محله‌ای یا سرمایه اجتماعی محلی

پوتنام^۳ سرمایه اجتماعی را مجموعه‌ای از مفاهیمی چون اعتماد، هنجارها و شبکه‌ها می‌داند که موجب ایجاد ارتباط و مشارکت بهینه یک اجتماع می‌شود و در نهایت، منافع متقابل آنها را تأمین خواهد کرد [۱۷]. مهم‌ترین مؤلفه‌های سرمایه اجتماعی از نظر صاحب‌نظران عبارتند از: الف) اعتماد اجتماعی ب) مشارکت اجتماعی ج) انسجام و همبستگی اجتماعی د) آگاهی اجتماعی. در تلاش برای جستجوی بیشتر رابطه بین عوامل فردی- اجتماعی و ترس از جرم، محققان علوم اجتماعی به نظریه سرمایه اجتماعی متوسل شده‌اند؛ هم به‌عنوان یک توضیح ممکن و هم به‌عنوان

¹ Stanko

² K. Ferraro

³ Putnam

یک منبع بالقوه در سطح اجتماع که می‌تواند برای ارتقای امنیت محل زندگی مطرح باشد [۱۸]. پژوهش‌هایی که در مورد ترس از جرم انجام گرفته، عمدتاً از طریق چارچوب‌های تئوری قالب، شامل تئوری بی‌نظمی اجتماعی^۱ و تئوری‌های مختلف جرم‌شناسی راهبری شده‌اند. از نظر لاوب و سامپسون^۲ (۲۰۰۱) افرادی که به‌طور فعال در فعالیت‌های ارتقای آسایش محل زندگی تلاش می‌کنند، در مجموع، از محل زندگی خود رضایت به‌مراتب بیشتری دارند. هرچه ارتباطات اجتماعی بین افراد یک محله، وسیع‌تر باشد و آنان بتوانند برای خود شبکه‌ای از روابط ایجاد کنند؛ از این طریق، احساس امنیت و تعلق‌خاطر به اجتماع و محیط شکل خواهد گرفت و چنین احساسی باعث کاهش ترس از جرم در بین آنان خواهد شد [۱۹].

پلیس

نیروی انتظامی (پلیس)^۳ به‌عنوان بازوی اجرایی دولت در حوزه امنیت عمومی، معضلات اجتماعی را در سه سطح: الف) آسیب‌های اجتماعی: طلاق، بیکاری، بالا رفتن سن ازدواج، مهاجرت‌های بی‌رویه، حاشیه‌نشینی فقر و امثال آن ب) انحرافات اجتماعی: اعتیاد به مواد مخدر، ناهنجاری در پوشش یا بدحجابی، خرده‌فرهنگ‌های کج‌رو، مدل‌ها و الگوهای غیربومی و امثال آن ج) آشفته‌گی‌های اجتماعی: مزاحمت اراذل و اوباش، مزاحمت برای بانوان و اطفال، فریب نوجوانان و جوانان، باندها و شبکه‌های فساد و فحشاء، طبقه‌بندی کرده و آنها را اساس اقدامات خود قرار داده است. بر این اساس، کنترل نکردن و برخورد با هریک از مراتب فوق، حیات اجتماعی را به مخاطره می‌اندازد و تصمیم‌گیری سریع متولیان امنیت عمومی در نظام کنترل بیرونی و رسمی، برخورد و مقابله قاطع، آنی و همه‌جانبه با آن را می‌طلبد [۲۰]. یکی از کارآمدترین رویکردهای پلیس در حوزه امنیت، پلیس جامعه‌محور است. پلیس جامعه‌محور، روابط جدیدی با افراد مطیع قانون برقرار می‌کند و به آنها اجازه اظهارنظر بیشتر در تبیین اولویت‌های پلیس محلی را می‌دهد [۲۱]. رویکرد پلیس جامعه‌محور شامل موارد زیر است: الف) امنیت: موضوع مواد مخدر و مصرف آن، خرابکاری و سرقت، امنیت مالی، جانی و ناموسی، امنیت کودکان، جنایات و سروصدای ناخواسته است. ب) حفظ و توجه به ظواهر محله: ساختمان‌ها و اماکن نیمه‌کاره، زمین‌های بایر که محل تکثیر جرم هستند، پوسترها و برچسب‌های خرابکارانه ج) مشکلات ترافیکی و پارکینگ: به دلیل تراکم بالای ساخت‌وساز شهری، احتمال درگیری و اختلال را زیاد می‌کند. در یک نتیجه‌گیری کلی، تأثیر مستقیم و سریع حضور پلیس، در کاهش درک خطر احتمالی از جرائم و کاهش ترس از جرم، مشهود است و همکاری‌های آینده بین ساکنان و عوامل اجرای قانون در مبارزه با جرایم را از این طریق میسر می‌سازد [۲۲].

ویژگی‌های فیزیکی-اجتماعی شهر (فضای شهر)

شرایط عینی و کالبدی زندگی شهری می‌تواند روابط شهروندان را با شهر محدود سازد. ریشه این محدودسازی، نگرانی و ترس آنان از تعرض، اعمال و رفتارهای مجرمانه است که باعث کناره‌گیری جامعه از فضای شهری است. از مصادیق آن می‌توان به نبود نور کافی در خیابان، خوابیدن بی‌سرپناهان و معتادین در خیابان اشاره داشت. مهم‌ترین نظریه در این ارتباط را اسکار نیومن^۴ با عنوان فضای قابل دفاع با تأکید بر این اصل که دیدن و دیده شدن و امکان فرار کمتر، جرم را کاهش می‌دهد. نظریه مهم دیگر، نظریه پنجره شکسته است و ناشی از تفکرات جیمز کیو ویلسون^۵ و

^۱ Social Disorganization

^۲ Laub & Sampson

^۳ برای مطالعه بیشتر رجوع شود به: «بررسی نقش پلیس جامعه‌محور در ایجاد امنیت اجتماعی»، فصلنامه انتظامی زنجان، سال چهارم، شماره ۱۳، صفحات ۶۹-۵۵.

^۴ Newman

^۵ James Quinn Wilson

جورج کلینگ^۱ می‌باشد [۲۳]: بدین معنی که چنانچه پنجره شکسته یک بنا تعویض نگردد، به‌مرور زمان، این حس برای بیننده القا خواهد شد: این بنا بدون صاحب است و امکان آسیب بیشتر به آن وجود دارد. به‌موازات این نظریه‌ها، موضوع برخورد خرده‌فرهنگ‌ها مسئله‌ای است که در بیشتر شهرهای بزرگ جهان به‌عنوان یکی از عوامل جدی کاهش امنیت مطرح است. در حقیقت، تنوع قومی و فرهنگی ناشی از مهاجرت‌های گسترده جمعیتی، موجب بروز ناهمگنی فرهنگی- رفتاری در بسیاری از جوامع شده است، کما اینکه شهر کرج نیز از این قاعده مستثنی نیست. همین امر در کنار تجربیات نامناسب ارتکاب جرم توسط برخی از گروه‌های قومی، موجب گردیده که مواجهه با افرادی از فرهنگ متفاوت با بستر اصلی جامعه به‌صورت ناخودآگاه به‌عنوان کانونی از خطر تلقی گردد و در نتیجه موجب کاهش احساس امنیت شود [۲۴].

دیدگاه رسانه‌ای

رسانه، یک واسطه عینی و عملی در فرآیند برقراری ارتباط است. دو نوع کارکرد برای رسانه‌ها قابل ذکر است: (الف) کارکرد آشکار رسانه: رسانه، محل برخورد یا تقاطع پیام و گیرنده است. (ب) کارکرد پنهانی رسانه: رسانه، برقرارکننده جریان ارتباط و تأمین‌کننده یک بخش یا تمامی بخش‌های فرآیند ارتباط است [۲۵]. اخبار و رویدادهای جنایی، بخش عمده‌ای از محتوای تمامی رسانه‌های گروهی را به خود اختصاص داده‌اند. رسانه‌ها با انتخاب حوادث جنایی و نحوه انعکاس آن، در واقع محدوده رفتارهای مجاز را تعریف و معیارهایی را در این زمینه به جامعه ارائه می‌کنند [۲۶]. بدین ترتیب آنها از یک سو، توانایی تشدید احساس ناامنی، ترویج بزهکاری و تشویق افراد مستعد ارتکاب جرم را دارند و از سوی دیگر می‌توانند با ایفای نقش اطلاع‌رسانی مسئولانه و ترویج الگوهای زندگی سالم، در کاهش وقوع جرم و تأمین احساس امنیت، مؤثر باشند [۲۷]. موضوع امنیت، از دو سو با رسانه‌ها در ارتباط است: از یک نگاه، میزان فعالیت و روشننگری رسانه‌ها متأثر از میزان امنیت موجود در جامعه است؛ به این معنا که در جامعه امن، اندیش‌وران رسانه تفکر و بینش خود را به مردم بازمی‌تابانند و به‌آسانی و به دور از بیم، نظر خود را بیان می‌کنند. از نگاه دیگر، روشننگری رسانه‌ها، به‌عنوان ابزار و یک کنترل اجتماعی می‌تواند در افزایش امنیت و استواری ایده‌های آن مفید واقع گردد [۲۸]. در بیشتر موارد، رسانه‌ها در راستای منافع سودطلبانه و ایفای نقش خود در زمینه جذب مخاطب بیشتر، از پیام‌هایی استفاده می‌کنند که در آن، اغراق بسیاری به‌کار رفته و مصرف‌کنندگان عمده آنها، تحت تأثیر چنین پیام‌هایی، رفتار و کردارشان چه به‌صورت آگاهانه و چه ناآگاهانه، از آن تأسی می‌جوید و بعضاً پیرو آنها می‌شوند [۲۹].

تجربه از جرم (قربانی جرم)

قربانی شدن در منابع به دو شیوه تعریف شده است: ۱- قربانی شدن مستقیم (در لحظه، فرد درگیر جرم می‌شود؛ مانند: کیف‌قاپی، ورود به عنف و امثال آن) ۲- قربانی شدن غیرمستقیم^۲ که در یک جرم، به دانش یک فرد از تجربه دیگر افراد قربانی یا تجربه خویش در گذشته اشاره دارد که برای تأمین جامعه امن (در سطح فردی- اجتماعی) بسیار حائز اهمیت است. در بیان ساده می‌توان گفت منظور از توجه به جرم از منظر قربانی جرم، نفرت قربانی است که کنشگران کیفری در برخورد با این گروه از بزه‌دیدگان، به اظهارات آن‌ها توجه دارند و ضمن اتخاذ یک رویکرد صادقانه، بزه‌دیدگان را از آنچه از قبل همکاری با آن‌ها به‌دست خواهد آمد، مطلع می‌کنند. از آنجاکه پلیس، نخستین نهادی است که بزه‌دیده با آن روبه‌رو می‌شود، رفتار کرامت‌مدار پلیس و هم‌دردی با قربانی جرم در ایجاد آرامش و امنیت اولیه بسیار تأثیرگذار است؛ تکلیفی که قربانیان جرم معمولاً در خصوص آن از نیروهای پلیس رضایت ندارند [۳۰]. در این زمینه،

¹ George L. Kelling

² Vicarious

بسیاری از پژوهش‌ها بر آن بودند تا از تئوری فعالیت روزمره برای بررسی قربانی شدن استفاده کنند. طبق این نظریه برای به وقوع پیوستن جرم، سه رخداد باید هم‌زمان اتفاق افتد: الف) فرد مهاجم ب) هدف آسیب‌پذیر ج) نبود حفاظتی کارآمد. مورد مدنظر در اینجا هدف آسیب‌پذیر است. ترس از جرم ممکن است از طریق درک غیرمستقیم جرم، به واسطه دوستان، رسانه‌ها (همان‌طور که در قبل بیان شد) و امثال آن نیز به وجود آید و به نوعی هدف آسیب‌پذیر را دچار ترس کند [۳۱]. برخلاف قربانی شدن مستقیم، روبه‌رو شدن غیرمستقیم با جرم، مکرر می‌باشد و تقریباً گسترده است و احساس ناامنی را گسترش می‌دهد. در ادامه، رابطه متغیرهای مستخرج از پژوهش با رویکردهای نظری امنیت در جدول ۱ آورده شده است.

جدول ۱. رابطه متغیرهای مستخرج از پژوهش با رویکردهای نظری امنیت، نگارنده: ۱۳۹۹

مؤلفه‌های مرتبط با احساس امنیت	مکاتب، دیدگاه‌ها، تئوری‌ها و نظریه‌پردازان مرتبط با امنیت	تئوری مکاتب، دیدگاه‌ها، تئوری‌ها و نظریه‌پردازان مرتبط با ناامنی و ترس از جرم
ویژگی‌های فردی و خانوادگی (سن، جنس، وضعیت تأهل، طبقه اجتماعی، تحصیلات، منطقه محل سکونت)	نظریه روان‌شناسان اجتماعی (فروم، لینگ و هورنای). مکتب کارکردگرایی ساختاری (مرتون، دورکیم). دیدگاه تعامل‌گرایی (اینکلهارت، سومک گرگور، باجپای). مکتب امنیت انسانی، مطالعات فمینیستی، مطالعات انتقادی، مکتب کپنهاگ	تئوری آسیب‌پذیری
سرمایه اجتماعی	دیدگاه مدرن (بوزان، مولار، میتار، ویور). مکتب کارکردگرایی ساختاری (دورکیم). دیدگاه تعامل‌گرایی. نظریه‌های روانشناسی (لینگ). مطالعات انتقادی (اینکلهارت، گیدنز، فروم، سومک گرور، باجپای).	دیدگاه رضایتمندی از محل، تئوری پنجره‌های شکسته، تئوری اختلال و بی‌نظمی اجتماعی
نقش پلیس	دیدگاه سنتی و مدرن. مکتب کارکردگرایی ساختاری (دورکیم). دیدگاه تعامل‌گرایی (سومک گرگور، باجپای). پساساختارگرایی، مطالعات انتقادی، مطالعات فمینیستی، مکتب کپنهاگ	تئوری پنجره‌های شکسته، دیدگاه رضایتمندی از محل، جامعه مخاطره‌آمیز (گیدنز، بک)
فضای شهری	روانشناسی اجتماعی (فروم، لینگ و هورنای)، مکتب کارکردگرایی ساختاری (دورکیم و مرتن)	دیدگاه مربوط به محیط زندگی، تئوری پنجره‌های شکسته، تئوری اختلال و بی‌نظمی اجتماعی، گیدنز
عملکرد رسانه‌ها	دیدگاه تعامل‌گرایی، مطالعات فمینیستی، پساساختارگرایی، مکتب کپنهاگ	تئوری پرورش، دیدگاه جرم‌شناسی
تجربه از جرم (قربانی جرم شدن)	دیدگاه سنتی، مکتب کارکردگرایی ساختاری (مرتون، دورکیم)، دیدگاه تعامل‌گرایی، مطالعات فمینیستی	تئوری آسیب‌پذیری و فعالیت روزمره و پنجره‌های شکسته، دیدگاه جرم‌شناسی

پیشگیری از جرم از طریق طراحی محیطی (سی.پی.تی.ای.دی)

واژه پیشگیری^۱ به معنی «پیش‌دستی کردن، پیشی گرفتن و به جلوی چیزی شتافتن است اما در جرم‌شناسی پیشگیرانه، پیشگیری به معنی کاربرد فنون مختلف به‌منظور جلوگیری از وقوع بزهکاری، به جلوی جرم رفتن و پیشی گرفتن از بزهکاری است [۳۲]. در طراحی محیطی پیشگیرانه از جرم، خصوصیات فیزیکی محیط ساخته شده که مناسب وقوع جرم هستند را مورد توجه قرار می‌دهد [۳۳]. این رویکرد نیز همانند رویکرد پلیس جامعه‌محور می‌تواند حل مسئله و اساس پیشگیری از وقوع جرم را از طریق همکاری تنگاتنگ با شهروندان به سرانجام برساند و ماحصل آن، ایجاد رفتار مطلوب، افزایش کارآمدی محیط، حس تعلق و کاهش بروز رفتارهای ضداجتماعی و انجام اقدام‌های مقتضی برای از بین بردن خطر وقوع جرم است [۳۴]. این رویکرد، تمرکز خود را بر محیط ساخته شده و جرایم مرتبط با آن در مناطق مسکونی؛ مانند: خرابکاری و سرقت قرار می‌دهد [۳۵]. معروف‌ترین شارح در این زمینه، اسکار نیومن بود. عبارت فضای قابل‌دفاع از وی، کلیدواژه‌ای است که این نوع تفکر به وسیله آن شناخته شده است. فضای قابل‌دفاع به مکان‌های باز، نقاط ورودی و مسیرهایی که برای ساکنان این امکان را فراهم می‌آورد تا از مکان زندگی خود در برابر متجاوزان و فعالیت‌های جرم‌خیز، محافظت به عمل آورند، گفته می‌شود [۳۶]. در کل، نیومن در تأکید بر نظارت طبیعی در محله‌ها با جیکوبز^۲ هم‌عقیده است اما خلق فضاهای قابل‌دفاع که ویژگی‌های آن تراکم کم، محیط با غلبه فضای مسکونی با محدودیت دسترسی است را پیشنهاد می‌دهد. پیشگیری از جرم از طریق طراحی محیطی، بر شش اصل استوار است: ۱- حدود قلمرو (قلمروگرایی): منظور از تعیین حدود قلمرو، توانایی برقراری اقتدار در محیط است. ۲- مراقبت و نظارت طبیعی: مجرم، در فرآیند گذار از اندیشه به عمل، منافع و خطر ارتکاب جرم را می‌سنجد. ۳- کنترل طبیعی ورود: قدرت محدود کردن ورود افراد غریبه و همچنین نحوه ورود آن‌ها، کنترل طبیعی- دیدن- و مکانیکی- دوربین مداربسته. ۴- تصویر و نگهداری از فضا: امنیت و قابلیت زندگی در یک فضا، بستگی به درک و تصویری دارد که ساکنان و محله‌های مجاور از آن فضا دارند [۳۷]. ۵- سخت کردن آماج جرم: مشکل شدن مراحل در رسیدن به اهداف و اشیایی که معمولاً مورد تخریب و سرقت قرار می‌گیرند [۵]. ۶- فعالیت‌های حمایتی و پشتیبانی: تشویق ساکنان در زمینه استفاده و حضور بیشتر در فضای عمومی است [۳۸].

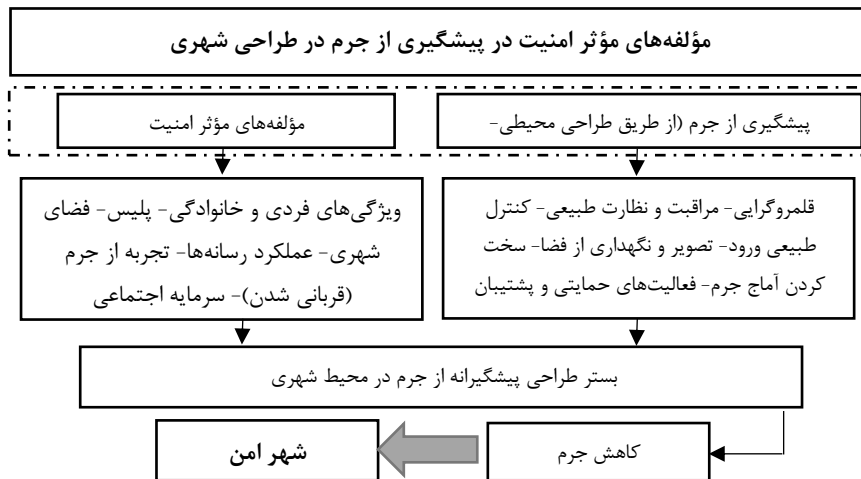
جدول ۲. مؤلفه‌های مؤثر مقوله امنیت و مقوله پیشگیری از جرم، نگارنده: ۱۳۹۹

مقوله	مؤلفه‌ها	منابع به‌کار رفته در راستای تشخیص مؤلفه‌ها
امنیت	ویژگی‌های فردی و خانوادگی	کربلایی حسینی غیاثوند و ذبیحی (۱۳۹۵) [۶]- مؤیدفر و همکاران (۱۳۹۸) [۳]- علیمردانی و همکاران (۱۳۹۵) [۱۱]- کلانتری و همکاران (۱۳۹۲) [۱۲]- شکوری اصل (۱۳۹۵) [۱۳]- بهرام‌پور و ملک افضلی (۱۳۹۷) [۸]- هاشمیان‌فر و همکاران (۱۳۹۵)- الماسی (۱۳۹۵) [۱۷]- میری و همکاران (۱۳۹۲) [۲۱]- مقتدایی و امیری اسفرجانی (۱۳۹۶) [۲۹].
	تجربه از جرم (قربانی شدن)	
	سرمايه اجتماعي	Capasso da Silva & et.al (2019) [4]- Boustras & Waring (2020) [9]- Odufuwa & et. al (2018) [10]- Song & et.al (2020) [16]- Mastrococco & Minale (2018) [26].
	پیشگیری از جرم	کربلایی حسینی غیاثوند و ذبیحی (۱۳۹۵) [۶]- منصوری (۱۳۹۸) [۷]- فرجی‌ها (۱۳۸۹) [۲۷]- قورچی بیگی و رضاییان کوچی

1 Prevention

2 Jane Jacobs

مقوله	مؤلفه‌ها	منابع به‌کار رفته در راستای تشخیص مؤلفه‌ها
کنترل طبیعی ورود	تصویر و نگهداری از فضا سخت کردن آماج جرم	(۱۳۹۹) [۳۰] - محمدنسل (۱۳۹۳) [۳۲] - اشنایدر (۱۳۸۵) [۳۴] -
فعالیت‌های حمایتی و پشتیبانی		محمودی جانکی و قورچی بیگی (۱۳۸۸) [۳۵] - کاوه (۱۳۹۱) [۳۸] - میرزاخانی (۱۳۹۶) [۲۲] - وطن‌خواه (۱۳۹۷) [۲۴].
		Fennelly & Perry (2020) [5]- Molaei & Hashempour (2020) [37]- Schafer & et. al (2006) [31]- Foster & et. al (2014)[15] - Ferguson & Mindel (2007) [18].

نمودار ۱. مدل تحقیق، نگارنده: ۱۳۹۹

روش‌شناسی

این پژوهش به روش پیمایشی و با استفاده از فن پرسش‌نامه انجام شد. حجم جامعه آماری در این پژوهش، متشکل از عابران و مراجعان بود که با توجه به جامعه ساکن در محدوده، مشاهدات جزئی-موردی و نمونه‌گیری غیراحتمالی، حجم نمونه ۳۸۴ نفر به‌دست آمد. در پرسش‌نامه ۳۷ سؤال به‌صورت واضح و شفاف از افراد حاضر در محدوده پرسیده شد. روش تحلیل در این پژوهش به دو صورت است: ابتدا، ماهیت داده‌ها با بهره‌گیری از آنالیز چندمتغیره سنجش شد. این امر سبب شناسایی همبستگی‌های میان متغیر وابسته و متغیرهای مستقل می‌گردد. پایایی شاخص‌های مورد انتخاب با استفاده از روش ضریب آلفای کرونباخ بود که برای شاخص‌های مدنظر، عدد ۰/۸۲۹ به‌دست آمد و به دلیل اینکه از ۰/۷ بیشتر است، نشان از پایایی و مشکل‌ساز نبودن آن‌ها دارد. در بخش دوم سؤالات، به‌منظور دریافت میزان ارتباط عوامل کالبدی و عوامل مقوله امنیت در فضاهای شهری از فن افتراق معنایی استفاده گردید. در این پژوهش، خیابان اصلی رجایی‌شهر کرج (تصویر ۱) به دلیل پیاده‌مدار بودن با طول مسیر پیاده ۱۸۰۰ متر و محله با مساحتی در حدود ۱۹۰ هکتار انتخاب گردید.

تصویر ۱. محدوده منطقه رجایی‌شهر کرج، ماخذ: نگارنده: ۱۳۹۹

یافته‌ها

یافته‌های توصیفی

خیابان اصلی رجایی‌شهر کرج به‌صورت شبیدار از جنوب به شمال است و در آن، کاربری‌های سینما (در ابتدای خیابان)، درمانگاه، تجاری، پارک، مسجد و در انتهای خیابان، دانشگاه آزاد شهر کرج واقع شده است. یافته‌های توصیفی نشان می‌دهد که ۳۵ درصد پاسخگویان زن و ۶۵ درصد مرد هستند. به لحاظ تواتر حضور در محدوده، ۵۴ درصد هر روز، ۱۲ درصد هفته‌ای دوبار، ۲۸ درصد هر هفته و ۶ درصد هر ماه یک‌بار از محدوده استفاده می‌کنند. وضعیت سنی پاسخگویان به سه دسته طبقه‌بندی شد که در این بین، ۷۴ درصد بین ۲۰-۳۹، ۲۱ درصد بین ۴۰-۶۰، و ۵ درصد بالاتر از ۶۰ سال سن داشتند.

جدول ۳. وضعیت یافته‌های توصیفی پژوهش، نگارنده: ۱۳۹۹

متغیر	تعداد	درصد
جنسیت	زن	۱۳۵
	مرد	۲۴۹
	کل	۳۸۴
سن	۲۰-۳۹	۲۸۴
	۴۰-۶۰	۸۲
	بیشتر از ۶۰ سال	۱۸
میزان تواتر حضور در محدوده	کل	۳۸۴
	هر روز	۲۰۹
	هفته‌ای دوبار	۴۶
	هر هفته	۱۰۶
	ماهی یک‌بار	۲۳
	کل	۳۸۴

یافته‌های استنباطی (تحلیل رابطه بین متغیر وابسته کاهش جرم و متغیرهای مستقل - مؤلفه‌ها)

در این بخش با استفاده از رگرسیون چندمتغیره، رابطه بین متغیر وابسته (کاهش جرم) و متغیرهای مستقل (مؤلفه‌ها) بررسی می‌شود. در راستای این امر، پرسش‌نامه عابران و مراجعان به‌صورت جداگانه تحلیل شد. پیش‌بینی کاهش جرم براساس متغیرهای مستقل در عابران و مراجعان در جدول ۴ با استفاده از ضریب R میزان همبستگی تمامی متغیرهای مستقل و متغیر وابسته در پرسش‌نامه عابران و مراجعان سنجیده شد که معیار r نشان‌دهنده ضریبی است که دامنه‌اش بین ۱- و ۱+ قرار دارد. مقدار $0/000$ گویای نبودن رابطه بین دو متغیر و ۱+ رابطه مثبت و کامل و ۱- رابطه منفی یا معکوس کامل است. ضریب همبستگی، رابطه حداکثری بین متغیرهای مستقل و متغیر وابسته را پیدا می‌کند و مبین این است که متغیرهای مستقل تا چه حد توان تبیین واریانس وابسته را دارند. برای بررسی میزان همبستگی میان متغیرهای مستقل و وابسته، از آزمون رگرسیون استفاده شده است.

جدول ۴. آزمون همبستگی رگرسیون میان کاهش جرم و متغیرهای مستقل در پرسش‌نامه عابران و مراجعان،**نگارنده: ۱۳۹۹**

همبستگی	میانگین مجذور ضریب همبستگی	مجذور ضریب همبستگی	خطای استاندارد اندازه‌گیری	R2	R2 adjusted
a0/۸۲۹	۰/۷۱۲	۰/۴۱۱	۰/۳۹۸	۰/۳۹	۰/۴۹

بررسی رابطه همبستگی متغیرهای پژوهش در عابران و مراجعان برابر $0/۸۲۹$ شده است که نشان می‌دهد از آنجایی که این عدد به سمت ۱+ میل کرده؛ همبستگی مستقیم و قوی بین متغیر وابسته و مستقل وجود دارد. ضریب تعیین (R^2) مقدار $0/۳۹$ محاسبه شده و بیان‌گر آن است که حدود ۳۹ درصد از تغییرات کاهش جرم توسط متغیرهای مستقل در بعد طراحی محیطی و در بعد مقوله امنیت می‌باشد. ضریب تعیین (R^2) مقدار $0/۴۹$ محاسبه شده و نشان می‌دهد که حدود ۴۹ درصد تغییرات کاهش جرم توسط متغیرهای مستقل در بعد مقوله امنیت تبیین می‌شود. مقدار مربع همبستگی بیان می‌کند در تحقیق $0/۷۱۲$ از تغییرات متغیر وابسته به تغییرات مجموعه متغیرهای مستقل بستگی دارد. این ضریب در واقع بیان‌گر آن است که در حدود $0/۴۱۱$ از واریانس با پراکندگی متغیرهای مستقل در کاهش جرم موجود در مدل تجربی تحقیق، تبیین می‌گردد و بقیه واریانس پراکندگی، توسط متغیرهایی تبیین می‌شود که در تحقیق ما وارد نشده است. در ادامه، میزان همبستگی هر یک از متغیرهای مستقل بر متغیر وابسته در جدول ۵ مورد سنجش قرار می‌گیرد.

جدول ۵. میزان همبستگی میان کاهش جرایم و متغیرهای مستقل در عابران و مراجعان محدوده از منظر طراحی**محیطی، نگارنده: ۱۳۹۹**

از منظر مؤلفه‌های کالبدی طراحی محیطی					
متغیرها	میانگین متغیرهای مستقل	ضریب استاندارد		استانداردسازی	
		ضریب رگرسیون استاندارد نشده	خطای انحراف معیار ^۲	ضرایب	تی
-	-	۰/۵۹۹	۵/۸۲۲	-	۰/۱۰۸
-	-	-	-	-	۰/۸۲۱

^۱ Sig^۲ Std error

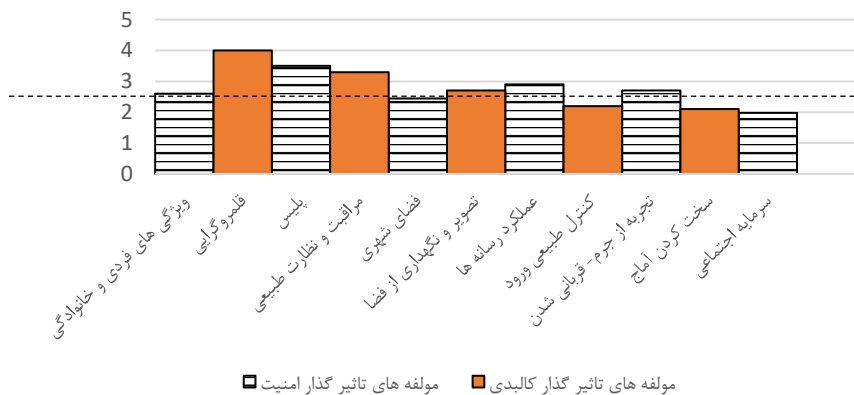
از منظر مؤلفه‌های کالبدی طراحی محیطی

متغیرها	میانگین متغیرهای مستقل	ضریب استاندارد		استانداردسازی ضرایب	تی	سطح معناداری ^۱
		ضریب رگرسیون استاندارد نشده	خطای انحراف معیار ^۲	ضریب بتا		
قلمروگرایی	۱/۳۳	۰/۳۲۱	۱/۱۰۱	۰/۵۴	۰/۱۶	۰/۸۰۱
مراقبت و نظارت طبیعی	۱/۱۶	۰/۱۰۱	۰/۵۰۱	۰/۴۹۸	۰/۱۵۵	۰/۷۰۹
تصویر و نگهداری از فضا	۳/۱	-۰/۴۹	۰/۳۹۹	۰/۲۹	۰/۱۰۴	۰/۸۱۱
کنترل طبیعی ورود	۲/۱	۰/۴۵	۰/۶۰۲	۰/۳۹۸	۰/۷۳	۰/۴۰۶
سخت کردن آماج جرم	۴/۱	-۰/۱۵	۱/۰۱	۰/۳۰۱	۰/۱۹۸	۰/۸۰۲
از منظر مؤلفه‌های امنیتی						
ویژگی‌های فردی و خانوادگی	۴/۱۳	-۰/۱۶۵	۱/۲۱۵	۰/۶۰۱	-۰/۱۵	۰/۹۶۵
پلیس	۳/۱۲	۰/۱۶۷	۰/۲۵۵	۰/۷۶۲	۰/۶۲۳	۰/۵۷۳
فضای شهری	۴/۱۸	-۰/۹۳۲	۱/۰۸	۰/۴۳۸	-۰/۶۸۷	۰/۴۹۶
عملکرد رسانه‌ها	۳/۱۰	۰/۱۱۵	۰/۲۱۴	۰/۷۰۵	-۰/۲۶۵	۰/۷
تجربه از جرم - قربانی شدن	۲/۴	-۰/۶۲۵	۰/۱۱۴	۰/۶۲۰	۰/۱۰۱	۰/۳۹۸
سرمایه اجتماعی	۱/۵۱	۰/۶۲۱	۰/۲۴۵	۰/۳۲۵	-۰/۱۹	۰/۴۱۲

در بین متغیرهای مستقل در بعد طراحی محیطی، متغیر قلمروگرایی با ضریب بتا برابر ۰/۵۴ بیشترین تأثیر را بر متغیر کاهش جرم دارد و در بعد امنیت، متغیر پلیس با ضریب بتا برابر ۰/۷۶۲ بیشترین تأثیر را بر کاهش جرم دارد.

تفکیک افتراق معنایی و آزمون تی-تست

به‌منظور ارزیابی میزان تأثیر مؤلفه‌های امنیت بر کاهش جرم، از فن افتراق معنایی استفاده گردید و در انتها نیز با آزمون تی-تست مورد سنجش قرار گرفت. گویه‌های کیفی پرسش‌نامه براساس طیف پنج‌تایی لیکرت سنجیده شد. از این رو میانگین اعدادی که کمتر و بیشتر از میانه ۲/۵ هستند، ارزیابی می‌گردند.

نمودار ۲. تأثیر عوامل جامعه‌شناسی و طراحی محیطی در پیشگیری از جرم، نگارنده: ۱۳۹۹

ارزیابی تأثیر عوامل کالبدی بر میزان احساس امنیت

یافته‌ها نشان می‌دهد که میانگین مؤلفه‌های مؤثر بر کاهش جرم در دو بعد تحقیق و در گویه‌هایی که بیشتر از میانه تنوری (۲/۵) است، عوامل بحرانی در این پژوهش هستند که باید به آنها در طراحی شهری برای رسیدن به مقوله امنیت و احساس امنیت، توجه ویژه داشت.

نتیجه‌گیری

چنانچه بپذیریم که عقل سالم در بدن سالم است، مترادف این گزاره را می‌توان در فرد سالم در جامعه سالم یافت. یکی از مشخصه‌های اصلی جامعه سالم، محیط امن از منظر فیزیکی و روانی است که از طریق اجرای مقوله امنیت در کالبد شهری میسر می‌شود. در مقابل، ناامنی نتیجه ناکارآمدی سازوکار امنیت است و این خود جرم‌آفرین است. کاهش جرم، یکی از اهداف و مهم‌ترین مؤلفه کیفیت زندگی شهری محسوب می‌شود. ترس از وقوع جرم می‌تواند تحرک و آزادی افراد را کم کند و هم می‌تواند باعث شود که افراد نتوانند به‌طور مناسب در فعالیت‌های اجتماعی شرکت کنند. هدف از مقاله حاضر، ارائه راهکاری با استفاده از رویکرد طراحی پیشگیرانه از جرم در محیط شهری به‌منظور ایجاد بستری در راستای کاهش جرم برای نیل به مقوله امنیت شهری است. از این رو یکی از خیابان‌های پیاده‌مدار و جرم‌خیز در منطقه رجایی‌شهر شهر کرج انتخاب گردید. با توجه به پاسخ استفاده‌کنندگان از این خیابان و نیز ارزیابی تأثیر عوامل کالبدی بر میزان احساس امنیت که در قبل بیان شد، نتایج حاکی از آن است که کاهش جرم در مخاطبان محدوده مورد مطالعه، در متغیر مستقل در دو طیف امنیت و طراحی محیطی پیشگیرانه از جرم، متفاوت است؛ بدین معنی که در مقوله امنیت، گویه‌های: پلیس، عملکرد رسانه‌ها، تجربه از جرم- قربانی شدن و در بعد طراحی پیشگیرانه از جرم، گویه‌های: قلمروگرایی، مراقبت و نظارت طبیعی، تصویر و نگهداری از فضا، در نامطلوب‌ترین وضعیت می‌باشد. از منظر تطبیق یافته‌ها و نتایج با پژوهش‌های پیشین، یافته‌های این پژوهش در بعد طراحی پیشگیرانه از جرم با یافته‌های فنلی و همکاران (۲۰۲۰) [۵]، مؤیدفر و همکاران (۱۳۹۸) [۳] تطابق دارد و در بعد امنیت، با یافته‌های ارغیانی (۱۳۹۹) [۱]، کاپاسو داسیلوا و نلسون رودریگز داسیلوا (۲۰۲۰) [۴] تطابق دارد. اما یافته‌های حوزه امنیت در این پژوهش، ضمن بررسی عوامل مؤثر بیشتر، به‌مراتب کنکاو بیشتر و متفاوتی را نسبت به یافته‌های فوق در نتایج در پی داشته است؛ لذا در راستای ارتقای محیطی امن با توجه به ابعاد تحقیق به لحاظ کاهش جرم، موارد زیر پیشنهاد می‌گردد:

در بُعد امنیت: ۱- بسترسازی فرهنگی در افق کوتاه‌مدت در راستای نهادینه کردن ابعاد مقوله امنیت در محیط‌ها و فضاهای شهری از طریق رسانه‌ها و جراید ۲- توجه ویژه به نقش پلیس در طراحی شهری؛ برای مثال، ایجاد عنوانی در شهرداری‌ها، مهندسان مشاور طراح شهری و امثال آن، با عنوان پلیس امنیت، در راستای اعلام نظر ایشان در چگونگی ایفای نقش در لکه‌گذاری‌ها و جانمایی‌ها با توجه به تجارب جنایی پلیس ۳- بازنگری بیان اخبار جنایی در رسانه‌ها در راستای تقلیل حس ناامنی در محیط شهری.

در بُعد طراحی پیشگیرانه از جرم: ۱- ایجاد محل‌های نشستن و استراحت (به‌منظور حفظ خلوت و قلمرو) برای افراد در مسیرها و ترویج استفاده مداوم از آن در راستای نیل به نظریه نظارت مردم بر مردم ۲- کنترل ازدحام و شلوغی در مکان‌های عمومی از طریق نوع طراحی کالبدی ۳- کنترل دسترسی‌ها به‌صورت مکانیکی، طبیعی و ایجاد بار ذهنی در مجرم ۴- تأمین نور کافی در کنج‌ها، معابر، زیرگذرها، فضای پرت زیر روگذرها.

*این مقاله برگرفته از رساله دکتری تخصصی معماری نگارنده اول (رضا درستان) با عنوان «توسعه چهارچوب مفهومی ارتقاء مطلوبیت معماری با تأکید بر رویکرد کاهش جرایم اجتماعی از طریق طراحی و روانشناسی محیطی» به

راهنمایی نگارنده دوم (آقای دکتر حسین ذبیحی) و مشاور دوم (خانم دکتر مرضیه گرجی) و مشاور اول (آقای دکتر علی اصغرزاده) در دانشگاه آزاد واحد چالوس است.

References

- [1] Arghyani, M. (2020). Evaluating the Effect of Physical Components on the Promotion of the Sense of Security in Educational Spaces from the Perspective of Students; Case Study: High Schools of Bojnourd. *Armanshahr Architecture & Urban Development*, 13(31), 1-18. <https://doi.org/10.22034/aaud.2020.113255>
- [2] Afzali Grouh, S., & Andjomshoaa, A. (2018). Exploring the role of architectural design in creating a sense of security and residential satisfaction in affordable residential complexes for young Iranian low-income families. *SAUES Journal*, 1(2), 86-94. <https://doi.org/10.22034/saues.2018.02.03>
- [3] Moayedfar, S., Rezaei, H., & Fatemi, M. (2019). An Analysis of the Spatial Distribution of Security Feeling in Yazd Province using VIKOR Model. *Strategic Research on Social Problems in Iran*, 8(1), 1-18. <https://doi.org/10.22108/ssoss.2019.116929.1398>
- [4] Capasso da Silva, D., & Rodrigues da Silva, A. N. (2020). Sustainable modes and violence: Perceived safety and exposure to crimes on trips to and from a Brazilian university campus. *Journal of Transport & Health*, 16, 100817. <https://doi.org/10.1016/j.jth.2019.100817>
- [5] Fennelly, L. J., Perry, M. A., & Fagel, M. J. (2020). Chapter 9 - Encompassing effective crime prevention solutions in 2020 and beyond: concepts and strategies. In L. J. Fennelly (Ed.), *Handbook of Loss Prevention and Crime Prevention (Sixth Edition)* (pp. 85-97). Butterworth-Heinemann. <https://doi.org/10.1016/B978-0-12-817273-5.00009-0>
- [6] Karbalaee Hosseini Qiyasvand, A., & Zabihi, H. (2016). Offering Analytical Model to Prevent Crime (burglary) from Residential Buildings with Respect to Crime Prevention Approach through Designing (Case Study: Zone 1, Qazvin Municipality). *Societal Security Studies*, 7(47), 139-172. http://sss.jrl.police.ir/article_12005.html?lang=en
- [7] Mansouri, M. (2019). Explanation of security in urban neighborhoods based on physical indicators and environmental design (Case Study: Ilam city). *Karafan Quarterly Scientific Journal*, 16(45), 75-92. https://karafan.tvu.ac.ir/article_100533.html?lang=en
- [8] Bahrapour, A., & Malek Afzali, A. A. (2018). The role of the "safety and security" component of urban spaces in the presence of children; Case study: Fatemi neighborhood in District 6 of Tehran. *Islamic Iranian City*, 9(33), 43-44. <https://www.magiran.com/paper/1949583>
- [9] Boustras, G., & Waring, A. (2020). Towards a reconceptualization of safety and security, their interactions, and policy requirements in a 21st century context. *Safety Science*, 132(3), 104942. <https://doi.org/10.1016/j.ssci.2020.104942>
- [10] Odufuwa, B., Badiora, A. I., Olaleye, D. O., Akinlotan, P. A., & Adebara, T. M. (2019). Perceived personal safety in built environment facilities: A Nigerian case study of urban recreation sites. *Journal of Outdoor Recreation and Tourism*, 25, 24-35. <https://doi.org/10.1016/j.jort.2018.11.002>

- [11] Alimardani, M., Sharghi, A., & Mahdneshtin, N. (2016). The Evaluation of Security Role in Urban Night Life and Vitality (Center city of Marand and Emam Khomeyni Street, Between Shaheed Ranjbari Street and 7 Tir Street). *Journal of Applied Arts*, 05(8), 15-26. <https://doi.org/10.22075/aaj.2017.2601>
- [12] Kalantari Khalilabad, H., Ardalani, R., Seraji, S., & Poorahmad, A. (2013). Planning safe urban spaces based on gender segregation with CPTED approach (Case study: Farhangian neighborhood, Bonab city). *Islamic Iranian City Studies*, 3(12), 15-26. <https://www.sid.ir/fa/journal/ViewPaper.aspx?id=235166>
- [13] Shakooriasl, S. (2016). Recognition of Environmental attributes contributing to women's' Security in Urban Spaces (Case Study: Makhshus and Salamat Neighborhoods, Tehran's 11th Region). *Motaleate Shahri*, 6(21), 77-91. https://urbs.tudies.uok.ac.ir/article_46004_d7af250bc740d49ee3af0b927172e2a5.pdf
- [14] Nematollahi, Z., Taheri, Z., & Hashemianfar, S. A. (2016). *Sociology of security and the feeling of security*. Sociologists.
- [15] Foster, S., Knuiman, M., Villanueva, K., Wood, L., Christian, H., & Giles-Corti, B. (2014). Does walkable neighbourhood design influence the association between objective crime and walking? *The international journal of behavioral nutrition and physical activity*, 11(1), 100. <https://doi.org/10.1186/s12966-014-0100-5>
- [16] Song, C., Park, K. M., & Kim, Y. (2020). Socio-cultural factors explaining technology-based entrepreneurial activity: Direct and indirect role of social security. *Technology in Society*, 61, 101246. <https://doi.org/10.1016/j.techsoc.2020.101246>
- [17] Almasi, M. (2016). A Study on Factors Related to Woman Feeling of Security (Case Study of Women Living in Mehr Residential Complexes of Ilam). *Women's Studies Sociological and Psychological*, 14(1), 103-127. <https://doi.org/10.22051/jwsp.2016.2334>
- [18] Ferguson, K. M., & Mindel, C. H. (2007). Modeling fear of crime in Dallas neighborhoods: A test of social capital theory. *Crime & Delinquency*, 53(2), 322-349. <https://doi.org/10.1177/0011128705285039>
- [19] Laub, J. H., & Sampson, R. J. (2001). Understanding desistance from crime. *Crime and justice*, 28, 1-69. <https://dash.harvard.edu/handle/1/3226958>
- [20] Mahboobi Manesh, H. (2002). Security and social deviations. *Strategic Studies of Women*(18), 135-136.
- [21] Miri, M., Moradi, A., & Sadeghi, A. (2014). Investigating the role of community-based policing in creating social security *Zanjan Disciplinary Knowledge*, 13(4), 55-69. http://journals.police.ir/article_15545.html?lang=en
- [22] Mirzakhani, A. (2017). *Develop a strategic model of crime prevention with a community-based approach* [PhD Thesis, Amin University of Law Enforcement Sciences]. Tehran, Iran.
- [23] Nazm Far, H., Alavi, S., & Eshghi Chaharbarj, A. (2018). Security Assessment in Urban Public Spaces (Case Study: Tehran City Parks). *Space Planning and Planning*, 22(2), 133-165. <https://www.sid.ir/fa/journal/ViewPaper.aspx?ID=463309>
- [24] Vatankhah, H. (2018). *Explain the role of police prevention police in environmental design and provide an appropriate model* [PhD Thesis, Amin University of Law Enforcement Sciences]. Tehran, Iran.
- [25] Givariyan, H., & Zakeri, M. (2013). The Role of Media on Culture. *Media Studies*, 8(20), 1-12. <https://www.sid.ir/fa/journal/ViewPaper.aspx?ID=222770>

- [26] Mastroiocco, N., & Minale, L. (2018). News media and crime perceptions: Evidence from a natural experiment. *Journal of Public Economics*, 165, 230-255. <https://doi.org/10.1016/j.jpubeco.2018.07.002>
- [27] Farajiha, M. (2010). *Theoretical Approach to Crime Prevention: Challenges, Solutions, Multi-Institutional Approach to Crime Prevention* The First National Conference on Crime Prevention, Tehran, Iran.
- [28] Allah Noori, A., & Asoodeh, M. A. (2012, December 9). *The role of the cultural effects of mass media on social security* The First National Congress on Cyberspace and Emerging Social Harms, Tehran, Iran. <https://civilica.com/doc/268378>
- [29] Moghtadaei, L., & Amiri Esferjani, Z. (2017). Investigating the spectrum of trust in the mass media in order to promote a sense of social security in Isfahan. *Isfahan Police Science Quarterly*, 1396(13), 93-109. http://isf.jrl.police.ir/article_93346.html?lang=en
- [30] Ghurchibeigi, M., & Rezaeian Koochi, M. R. (2020). An Analysis of Victim-Oriented Penal policy Requirements for Hate Crimes. *Journal of Criminal Law Research*, 9(32), 213-244. <https://doi.org/10.22054/jclr.2020.43816.1934>
- [31] Schafer, J. A., Huebner, B. M., & Bynum, T. S. (2006). Fear of crime and criminal victimization: Gender-based contrasts. *Journal of Criminal Justice*, 34(3), 285-301. <https://doi.org/10.1016/j.jcrimjus.2006.03.003>
- [32] Mohamadnasl, G. R. (2014). *General crime prevention*. Mizan.
- [33] Warwick, E. (2009). Defensible Space. In R. Kitchin & N. Thrift (Eds.), *International Encyclopedia of Human Geography* (pp. 31-38). Elsevier. <https://doi.org/10.1016/B978-008044910-4.01046-4>
- [34] Schneider, T. (2006). *Crime prevention through environmental design in educational centers* (S. Bahbar, Trans.; M. Khodabakhsh, Ed.). NAJA University of Law Enforcement Sciences.
- [35] Mahmoodi Janaki, F., & Ghorchi Baigi, M. (2009). Environmental Design and Crime Prevention. *Private Law Studies* 39(2), 345-367. https://jqlq.ut.ac.ir/article_20085.html
- [36] Fathi, H., & Setakeh, F. (2008). Social Security, Urban Spaces and Law Enforcement. *Social Security Studies*, 3(15), 177-194.
- [37] Molaei, P., & Hashempour, P. (2020). Evaluation of CPTED principles in the housing architecture of rural areas in the North of Iran (Case studies: Sedaposhte and Ormamalal). *International Journal of Law, Crime and Justice*, 62, 100405. <https://doi.org/10.1016/j.ijlcj.2020.100405>
- [38] Kaveh, M. (2013). *Pathology of Social Diseases*. Sociologists.